

Contos da tradición oral de Galicia

O conto do galo Quirico que quería ir á voda do tío Perico

Naiara Este conto que vos vou contar vai do galo máis festeiro de todo o galiñeiro. Éche o conto do galo Quirico que ía para a voda do tío Perico. Chegouche o día da voda e o noso galo ergueuse moi cedo. Lavouse, arranxou as plumas... púxose como nunca se puxera! Todo elegante! Daba gusto velo! Pouco a pouco foise indo pola corredeira que levaba á casa do seu tío Perico.

Bruno Cando xa levaba un bo cacho andado viu de súpeto, xusto no medio da corredeira, unha gran bosta de vaca cun verme color rosa enriba. Que delicia! Que apetitoso! E entón chega a dúbida:

Eloy —Pico ou non pico? Se pico vou enlizar o pico, e non vou poder ir á voda do tío Perico. Pero se non pico, coa fame que teño non vou dar chegado á casa do tío Perico.

Lara Despois de moitas dúbidas non puido resistir a tentación e picou. Vaia se picou, que todo o peteiro emporcou! E claro, agora máis dúbidas:

Dani —Que vou facer co peteiro como o teño? Así non podo chegar á casa do tío Perico.

Mireia Todo preocupado, cheo de pena e co peteiro cheo de bosta, foi indo ata que chegou a un prado e alí viu á herba. Ao vela, o galo ocorrúselles unha idea:

Samu López —Herba, herbiña, límpame o pico que vou para a voda do meu tío Perico!

Paula —Limpo, limpo, pero antes tes que dicirme onde está Vermião.

Samu Gallardo —Non sei, eu non sei.

Eva Nisto que a herba se pon a berrar:

Ánxela –Verme! Vermíño! Onde estás?

Carlos Tanto berrou que o Vermíño que tragara o galo Quirico oíuno.

Izan –Estou aquí! Na barriguiña do galo Quirico que vai para a voda do seu tío Perico!

Naiara –Ai, si! Pois agora por mentireiro non che limpo o peteiro!

Dani dixo, toda enfadada, a herba.

Paula O galo seguiu o seu camiño ata que topou cunha ovella.

Bruno –¡Ovella! ¡Ovelliña! Come a herba que non me quixo limpa-lo pico para ir á voda do tío Perico.

Mireia Como, como, pero antes tes que dicirme onde está Vermíño.

Samu López –Non sei, eu non sei.

Lara –Verme! Vermíño! Onde estás?

Samu Gallardo –Aquí, aquí! Na barriguiña do galo Quirico que vai para a voda do seu tío Perico!

Eva –Ai si! Pois agora por mentireiro non che limpo o peteiro! Despois de atravesar o prado onde estaba a ovella entrou nun bosque. Alí atopou un lobo.

Carlos –Lobo! Lobiño! Come á ovella, que non quere come a herba, que non me quixo limpar o pico para ir á voda do tío Perico.

Eloy –Como, como, pero antes tes que dicirme onde está vermiño.

Ánxela –Non sei, eu non sei.

Izan –Verme! Vermíño! Onde estás?

Paula –Aquí, aquí! Na barriguiña do galo Quirico que vai para a voda do seu tío Perico!

Samu Gallardo –Ai si!;Pois agora por mentireiro non che limpo o peteiro!

Eva O galo seguiu o seu camiño, cada vez máis cabreado, ata que atopou cun gran pau.

Dani –Pau! Pauño! Pégallo ao lobo, que non quere comer a ovella, que non quere comer a herba, que non quixo limparme o pico para ir á voda do tío Perico.

Samu López –Pego, pego, pero antes tes que dicirme onde está vermiño.

Mireia –Non sei, eu non sei.

Eloy –Verme! Vermião! Onde estás?

Ánxela –Aquí, aquí! Na barriguiña do galo Quirico que vai para a voda do seu tío Perico!

Carlos Ai si! Pois agora por mentireiro non che limpo o peteiro!

Izan –¡Que pau máis retorcido! ¡Máis que pau es un garabullo!

Naiara díxolle o galo antes de seguir co seu camiño.

Bruno Seguiu andando ata que topou cunha gran fogueira.

Lara –Lume! Lumiño! Queima o pau, que non quere pegar ao lobo, que non quere comer a ovella, que non quere comer a herba, que non quixo limparme o pico para ir á voda do tío Perico.

Samu Gallardo –Queimo, queimo, pero antes tes que dicirme onde está Vermião.

Eva –Non sei, eu non sei.

Naiara –Verme! Vermião! Onde estás?

Carlos –Aquí, aquí! Na barriguiña do galo Quirico que vai para a voda do seu tío Perico!

Dani –Ai si! Pois agora por mentireiro non che limpo o peteiro!

Samu López Seguiu andando ata que chegou á ponte da aldea.

Eloy –Río! Ríño! Apaga o lume que non quere queimar o pau, que non quere pegar ao lobo, que non quere comer a ovella, que non quere comer a herba, que non quixo limparme o pico para ir á voda do tío Perico.

Ánxela –Apago, apago, pero antes tes que dicirme onde está Vermíño.

Bruno –Non sei, eu non sei.

Mireia –Verme! Vermíño! Onde estás?

Lara Aquí, aquí! Na barriguiña do galo Quirico que vai para a voda do seu tío Perico!

Izan –Ai si! Pois agora por mentireiro non che limpo o peteiro!

Paula Cada vez máis preocupado atravesou o río e seguiu pola beira ata que topou cun burro.

Mireia –Burro! Burriño! Bebe a auga do río que non quere apagar o lume, que non quere queimar o pau, que non quere pegar ao lobo, que non quere comer a ovella, que non quere comer a herba, que non quixo limparme o pico para ir á voda do tío Perico.

Bruno –Bebo, bebo, pero antes tes que dicirme onde está Vermíño.

Lara –Non sei, eu non sei.

Dani –Verme! Vermíño! Onde estás?

Eva –Aquí, aquí! Na barriguiña do galo Quirico que vai para a voda do seu tío Perico!

Samu López –Ai si! Pois agora por mentireiro non che limpo o peteiro!

Carlos –Con quen estaba o galo Quirico? Co burro.

Naiara Pois ao burro tan mal lle pareceu que lle dixeran mentiras que un couce lle remangou.

Ánxela O galo foi escorregando pola beira enchéndose de lama ata que foi parar ó río.

Paula De alí saíu todo mollado e enlamado.

Izan E como ben supoñeredes, ás vodas non van os galos mollados e moito menos enlamados.

Eloy E aquí remata o conto do galo Quirico que quería ir á voda do seu tío Perico.

Samu Gallardo E primeiro por larpeiro... e despois por mentireiro non chegou ao bacieiro.

Os dous irmáns e o xigante

Izan A miña tía contaba que aló cerca da súa aldea, preto de Lugo, vivía unha muller viúva que tiña dous fillos.

Mireia Destes seus fillos sempre se dixera que un era moi listo e o outro, o máis novo, bastante paspán, e que non facía unha ao dereito.

Ánxela O listo, que era o máis vello e se chamaba Andrés, un día foi levar as ovellas ao monte. Cando máis entretido estaba, oíu algo que lle fixo mirar arredor, vendo un xigante horrible con unha gran pedra na man, e que, erguéndose cara a el, lle dicía:

Eloy –Se te achegas a min, fágoche así!

Lara Premendo unha pedra coas dúas mans, desfíxoala, caéndolle entre os dedos coma se fose area.

Eva Andrés, ao que dicían o listo, tivo tanto medo que fuxiu cara a casa espantado, deixando no monte as ovellas. Cando chegou á casa preguntoulle a súa nai:

Naiara –Que pasou? Onde deixaches as ovellas?

Paula O fillo listo contestoulle que as deixara no monte porque lle collera moito medo a un xigante que por alí andaba. Oíndo isto, o seu irmán máis novo, o Camilo, ao que sempre tacharan de parvo, dixo:

Dani –Agora vou eu aló!

Carlos E, en chegando ao monte, tamén el viu o xigante que facía o mesmo: coller unha pedra entre as mans e, premendo, premendo, deixala caer coma se fose area.

Bruno Cando isto viu, liscou cara á casa e pediulle a súa nai unha pouca de manteiga fresca. Coa manteiga volveu ao monte en procura do xigante. O xigante díxolle:

Samu Gallardo –Se vés aquí, fágoche así!

Samu López –E volveu desfacer a pedra entre as mans.

Ánxela O Camilo fíxolle fronte e díxolle:

Dani –Pois se ti tamén vés aquí, eu fágoche así!

Paula –E apertou a manteiga entre as mans, desfacéndoa.

Mireia O xigante que tal cousa viu quedou admirado e propúxolle:

Carlos –Se ti queres ser o meu criado, heiche pagar vinte pesos cada día pero cunha condición: tesme que gañar en todo o que fagamos, senón mátote!

Lara O paspán aceptou e dixo que si a todo. Entón o xigante falou:

Eloy –Mañá pola mañá habemos vir darlle un golpe a este penedo e veremos quen dos dous lle fai un burato máis fondo.

Samu López O Camilo colleu medo pero pensou na mellor maneira de lle gañar ao xigante e, cando pola noite foi levar as ovellas á casa, pediulle a súa nai que lle dera un papel, un cicel e un martelo.

Eva Coas tres cousas volveu para o monte esa mesma noite e estivo furando no penedo ata facer un burato tan grande que podía meter nel unha man ata o cóbado.

Naiara Tapou o burato co papel para que non se vise e volveu para a casa coas ferramentas antes de se ir deitar á casa do xigante, sempre caladiño para que este non se dese conta de nada.

Bruno Ao amencer foron os dous cara o penedo para ver quen era o que ía facer o furado máis grande dun só golpe. E dixo o xigante:

Izan –Quen bate primeiro na rocha?

Samu Gallardo Camilo contestou que primeiro sería el e, dando co puño onde puxera o papel, meteu o brazo ata o cóbado.

Lara Despois tocoulle ao xigante e con un forte golpe só conseguiu chegar ata o pulso; rompeu os dedos e díxolle ao paspán:

Samu López –Como fixeches ti?

Ánxela E contestou este:

Samu Gallardo –Dándolle!

Eva Aquel día gañoulle ao xigante os primeiros vinte pesos, que lle foi levar a súa nai. Ao día seguinte díxolle o xigante:

Bruno –Mañá imos ver quen pincha máis carballos dun só trompazo!

Dani Aquela noite o Camilo volveu xunto da súa nai e pediulle un serrón, e con el foi serrar sete carballos, deixándoos só presos pola casca. Volveu levar o serrón á casa e marchou durmir á casa do xigante para que non se dera conta de nada. Pola mañá erguéronse e foron pinchar os carballos, e volveu dicir o xigante:

Izan –Ti ou eu?

Mireia Dixo o parvo:

Eloy –Eu!

Lara Deulles con moita forza e tirou os sete que tiña preparados. Despois foi o xigante e tirou tres, e díxolle ao Camilo:

Carlos –Ti pareces o demo; sempre me gañas! Pois mañá imos a ver quen come máis papas!

Naiara o día seguinte puxéronse a comer nas papas. O paspán comeu sete cuncas e o xigante catorce. Nisto o parvo preguntoulle ao xigante:

Izan –Habemos comer máis papas?

Samu Gallardo—A min aínda non me chegaron a nada E xa sabes, se non comes máis ca min, só che queda morrer.

Samu Lopez –respondeu o xigante.

Paula Nisto, o parvo, sen que o xigante o vise, foi á corte dos bois, matou un e quitoulle o fol. Meteuno por debaixo da camisa e volveu para cabo do xigante e seguir comendo nas papas.

Bruno O xigante chegou a comer vinte cuncas e o Camilo trinta e sete, e aínda dicía que quería máis

Naiara pero non as comía realmente, senón que as ía metendo no fol que lle quitara ao boi e que levaba moi ben agachado por debaixo da camisa

Dani Nisto, o xigante, que xa non podía máis, díxolle:

Carlos –Gañaches outra vez pero agora heite matar porque non has correr máis ca min!

Eva Pola mañá do día seguinte puxéronse a correr arredor dunha leira de pan para ver quen daba antes sete voltas e saber quen sería o vencedor. O xigante corría máis e cando o Camilo chegou xunto del, xa tiña dadas tres voltas.

Ánxela Cerca desta leira andaba unha muller segando con un fouciño e o parvo pediulle que llo deixara, e amosándollo ao xigante, díxolle:

Samu Gallardo –Agora vou abrir a miña barriga!

Mireia En vez de abrir a barriga, abriu o fol do boi que levaba escondido e así corría moito máis lixeiro.

Paula Ao ver isto, o xigante tamén lle pediu o fouciño á muller, e abriu a barriga, quedando morto.

Eloy Ao final gañou o Camilo, a quen todos chamaban o parvo.

Nome _____ Data _____

Lúa

A lúa é velliña,
de brancos cabelos,
de engurras de ouro
e de olliños cegos.

Samu López

Érguese do leito
das foulas¹ do mar
palpando os espazos
para camiñar.

Mireia

Anda polo mundo
sen ver a onde vai
pois as estrelas
lévana da man.

Samu Gallardo

Envolveita en néboas
hase de abrigar
pois como vai vella
tense de coidar.

Lara

Cando na alta noite
brúa o temporal
a lúa entre as tebras
tápase a tremar.

Izan

E así que o mal tempo
amainado vai
asoma a faciana
e espalla o luar.

Bruno

LUÍS AMADO CARBALLO

¹ **foulas:** espuma que levantan as ondas
ao bateren con algo.

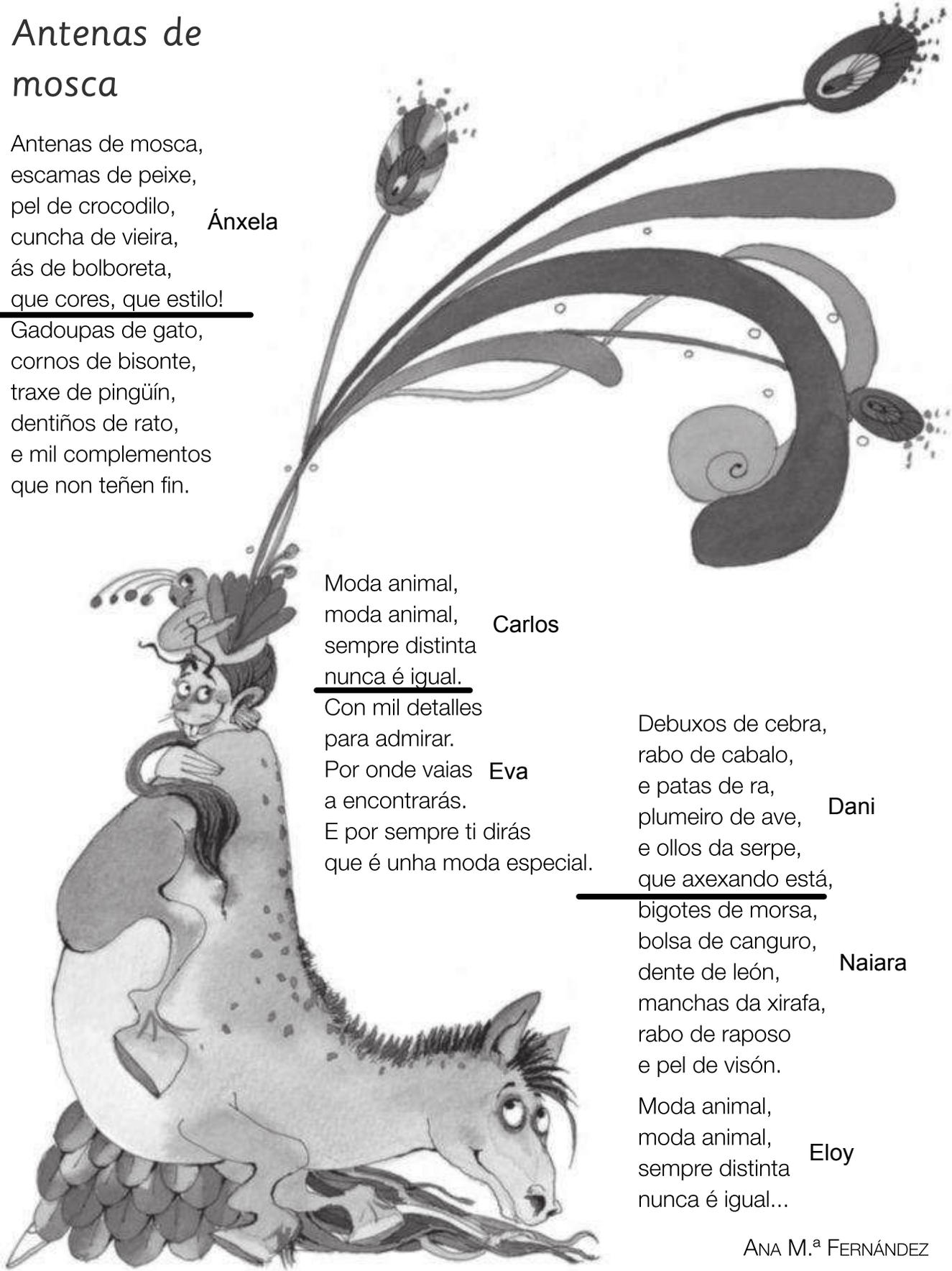
Nome _____ Data _____

Antenas de mosca

Antenas de mosca,
escamas de peixe,
pel de crocodilo,
cuncha de vieira, **Ánxela**
ás de bolboreta,
que cores, que estilo!

Paula

Gadoupas de gato,
cornos de bisonte,
traxe de pingüín,
dentiños de rato,
e mil complementos
que non teñen fin.

Moda animal,
moda animal, **Carlos**
sempre distinta
nunca é igual.

Con mil detalles
para admirar.

Por onde vaias **Eva**
a encontrarás.

E por sempre ti dirás
que é unha moda especial.

Debuxos de cebra,
rabo de cabalo,
e patas de ra,
plumeiro de ave,
e ollos da serpe,
que axexando está,

Dani

bigotes de morsa,
bolsa de canguro,
dente de león,
manchas da xirafa,
rabo de raposo
e pel de visón.

Naiara

Moda animal,
moda animal, **Eloy**
sempre distinta
nunca é igual...

ANA M.ª FERNÁNDEZ

Nome _____ Data _____

LEMBRA

A **sílaba tónica** é a sílaba que se pronuncia con máis intensidade dentro dunha palabra. As outras sílabas chámanse **sílabas átonas**.

Algunhas palabras levan **acento gráfico** (´) sobre a vogal da sílaba tónica.

1 Arrodea a sílaba tónica e subliña as átonas en cada palabra.

- cartel
- ovella
- lavadora
- ordenador
- harmónica

2 Copia as palabras separando as sílabas e pinta a tónica.

enfermeira

mestre

pintora

músico

3 Subliña as palabras con acento gráfico e clasifícaa.**O concerto**

César e Belén tocan hoxe pola mañá no colexio. Os seus fans esperan impacientes. El, hábil, colle o micrófono e ela prepara a guitarra. De repente, a música empeza a soar e todos berran emocionados. O concerto comezou!

Última sílaba tónica	Penúltima sílaba tónica	Antepenúltima sílaba tónica
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Nome _____ Data _____

LEMBRA

Os substantivos teñen **xénero**: poden ser masculinos ou femininos.

Os substantivos **masculinos** adoitan levar diante palabras como *o* ou *un*.

Os substantivos **femininos** adoitan levar diante palabras como *a* ou *unha*.

O feminino dun substantivo adóitase formar engandíndolle un **-a** á forma do masculino ou cambiando o **-o** ou o **-e** do masculino por un **-a**.

1 Escribe diante de cada palabra *un* ou *unha*, segundo corresponda.

_____ triciclo

_____ barca

_____ papaventos

_____ esponxa

2 Arrodea de azul os substantivos anteriores masculinos e de vermello, os femininos.**3** Forma o feminino destes substantivos seguindo os modelos.• xeneral ▶ xenerala _____• mestre ▶ mestra _____

• xuíz ▶ _____

• elefante ▶ _____

• doutor ▶ _____

• dependente ▶ _____

• rapaz ▶ _____

• presidente ▶ _____

4 Relaciona cada substantivo masculino co feminino correspondente.

home

cabalo

pai

carneiro

boi

ovella

nai

vaca

muller

egua

Nome _____ Data _____

LEMBRA

Os substantivos teñen **número**: poden estar en singular ou en plural.

Os substantivos en **singular** nomean un só ser ou obxecto. Os substantivos en **plural** nomean varios seres ou obxectos.

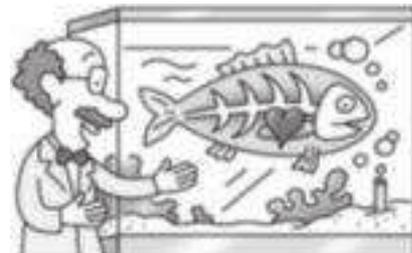
Para formar o plural, os substantivos adoitan engadir **-s** ou **-es** á forma do singular.

Alguns substantivos teñen a mesma forma para o singular e para o plural.

1 Subliña os substantivos do texto e clasifícaos.

Incrible!

O científico e os seus axudantes foron ao lago a buscar ras amarelas. Non atoparon ningún animal así, pero descubriron... uns peixes transparentes!

Están en singular _____

Están en plural _____

2 Copia cambiando o número dos substantivos destacados e as palabras que cumpra.

- Debuxei un **ourizo** nun **folio**.

Debuxei uns _____

- O **tren** pasou por un **túnel**.

_____

- Gústame o **olor** da **flor** do **anís**.

_____

3 Escribe en singular.

- varios crebacabezas ► un _____
- dous lapis ► un _____
- moitos sacarrollas ► un _____
- os martes ► o _____

Nome _____ Data _____

O almorzo

A cociña hoxe ole
a leite con cereais,
a iogures e a tortas,
a bolos e croissants.

A cociña hoxe ole
a zume natural,
a torradas e a doces,
a froita primaveral.

A cociña hoxe ole
dun xeito moi especial,
a todo o que preciso
para un almorzo xenial.

LUÍSA MARCH

1 Marca a afirmación verdadeira de cada parella.

☐ Debe ser pola mañá.	☐ O almorzo está preparado na cociña.
☐ Debe ser pola noite.	☐ O almorzo está preparado no comedor.
☐ A cociña ole mal.	☐ Á rapaza gústanlle os alimentos que hai preparados.
☐ A cociña ole ben.	☐ Á rapaza non lle gustan os alimentos que hai preparados.

2 Risca os alimentos que non se mencionan no poema.

croissants

galletas

froita

torradas

bistés

cereais

marmelada

verduras

zume

arroz

tortas

chocolate

3 Escribe dous alimentos de cada tipo que se mencionen no poema.

Son para
beber

Son para
comer

---

4 Relaciona. Que alimento representa cada debuxo?

bolo

ensaimada

croissant

torrada

5 Explica o que comes ti cada mañá para almorzar.

---

6 Le a información e, ao rematares, responde.

Os poemas escríbense en liñas curtas chamadas **versos**.
Ás veces, os versos agrúpanse en **estrofas**, que equivalen
aos parágrafos dos textos que non son poemas.

É frecuente que algúns versos acaben de maneira
semellante; cando ocorre isto, dise que eses versos
riman entre si.

- Cantas estrofas ten o poema *O almorzo*? _____
- Cantos versos ten cada estrofa? _____
- Arrodea. Que versos riman entre si en cada estrofa?

O 1.º e o 3.º

O 2.º e o 4.º